

Na zelfhaat komt liefde

Theatermaakster **Laura van Dolron** maakt voorstelling en boek over liefde

Theater

Laura's liefdeslessen

Theatermaakster Laura van Dolron was altijd aan het werk. Tot een burn-out, de liefde en het moederschap dat veranderden. Haar ervaringen vatte ze in een voorstelling en een boek, over liefde.

Door onze redacteur
Herin Wensink

Je bent niet zo grappig als je zwanger bent”, zegt theatermaker Laura van Dolron (1976). „Ik in ieder geval niet.” In haar geval was dat ingrijpend, want Van Dolron schrijft en speelt tastende, gevoelige voorstellingen, met persoonlijke teksten over het leven en de liefde. Humor, wrijving en relativering zijn dan een cruciale tegenkracht.

Maar toen ze in 2014 hoogzwanger de voorstelling *Liefhebben* speelde, waren humor en relativering tijdelijk ver te zoeken. „Ik moest de hele tijd plassen en miste mijn gebruikelijke speelsheid. Ik keek ook bloedsérieus naar echt slechte televisie, zoals *Jersey Shore*.” Ze noemt het spelen van de voorstelling, die ze - inmiddels moeder van een dochter van één - nu weer heeft hernomen „vreselijk”. Maar het was wel een belangrijke voorstelling, een kantelpunt in haar carrière.

De ‘stand-up filosofer’ zoals ze zichzelf noemt had vijftien jaar lang „nul privéleven” toen ze in 2013 plots „een geïntensiverde brok privéleven” kreeg geserveerd. In anderhalf jaar tijd kreeg ze een burn-out, verdiepte zich in het boeddhisme, vond de liefde van haar leven, raakte voor het eerst zwanger, verloor haar baby, werd opnieuw zwanger. Sindsdien staat ze anders in het leven, en dus ook anders op toneel. *Liefhebben* is deels het verslag van die ervaring, deels een zoektocht naar allerlei vormen van liefde; groot en klein, dichtbij en ver weg, prozaïsch en romantisch.

Haar opa, die ver in de tachtig nog flirtte met haar oma, dát is liefde, stelt ze. Nelson Mandela die in zijn cel tomaten kweekte in zijn schoen en die uitdeelde aan medegevangenen: liefde. Op straat het knipperende lampje van een geparkeerde fiets uitdoen, ‘ook al moet je vaak irritant lang zoeken naar het knopje’, ook liefde. En haar dementerende oma die op de flirtende opa reageerde met koppig *hard to get spelen*, ook dat is liefde.

De voorstelling werd gemengd ontvangen - Van Dolron wijt dat aan haar beperkte capaciteiten als hoogzwangere performer - maar krijgt nu een dubbele

herkansing: in de theaters, en, uitgebreid, als boek. „Niet eerder vroegen zoveel mensen mij of ze de tekst nog eens mochten lezen. Ik krijg ongelooflijk ontroerende reacties. Bezoekers nodigen me uit op bruiloften, of delen verhalen over hun eigen, grote en kleine tragedies. Soms moeten mensen huilen, en nemen ze zich hardop voor om liever te zijn. Deze tekst raakt kennelijk direct het hart. Zoals begrafenisspeeches dat ook doen. En ik ben dol op begrafenisspeeches.”

De teksten uit *Liefhebben* zijn korte, losjes geformuleerde en vaak grappige gedachtesprongen die, ondanks een incidenteel *Happinez*-cliché, soms toch tot nieuwe inzichten leiden. „Ik kreeg zelfs zin om posters te maken, en bekertjes en placemats.”

Vandaar: vijf lessen van Laura van Dolron, uit haar leven, en uit haar boek.

Laat je geliefde geen auditie doen (ofwel: heb vertrouwen)

In Van Dolrons boek staat een mooie passage over stellen die elkaar jarenlang auditie laten doen. Uit angst en zelfbescherming blijft de relatie lang voorwaardelijk: ‘Laat eerst maar eens zien wie je bent, dan wil ik misschien wel met je leven.’

Van Dolron: „Maar mensen gaan pas stralen als ze zich veilig voelen. Volgens mij wordt dat in veel relaties onderschat: hoe onveilig mensen zich voelen, en hoe stom ze daarvan worden.” Wijs niet iemand af die uit angst voor afwijzing een schaduw van zichzelf is geworden, schrijft ze. En: neem je geliefde aan nog voor je weet of-ie geschikt is voor de baan.

Ze heeft zich er zelf ook schuldig aan gemaakt, zegt ze. „Mijn geliefde is tien jaar jonger, en ik had op mijn 36ste een nogal paniekerige kinderwens, dus ik dacht: lekker Laura, wat een domme keuze weer. Het was echt erg; elke keer dat het onderwerp ter sprake kwam, moest ik huilen. Toen ik dan toch zwanger was, en hij wel eens laat uit de kroeg terugkwam, had ik meteen de angst: zie je wel, zo gaat het voortaan altijd!”

„Maar toen we dat kindje verloren, en ik wel op hem moest leunen, bleek hij dat geweldig te doen. Dat voelde alsof ik vanuit mijn hoofd een verdieping zakke, van weten naar voelen. In die zin ben ik dankbaar voor die ervaring. Dat ik niet hoefde te twijfelen aan mijn geliefde was de grootste les die ik heb geleerd van het kleinste mensje dat ik heb gekend.” Vergeet het fucking plaatje, schrijft ze. Laat je geliefde het plaatje bepalen.

Zoek troost in de taal

„Mijn verdriet over het verlies is nu verwerkt - als er al zoiets bestaat. En de voorstelling heeft daar een heel belangrijke rol in gespeeld. Het was heilzaam om wat ik voelde in woorden te vatten. Toen ik nog in het ziekenhuis lag met complicaties ben ik ook eindeloos veel gaan lullen, hele monologen hield ik, tegen de zusters, en het bezoek. Ik probeerde mijn proces zo te doorgronden, hardop, dat het verrijkend zou zijn voor iedereen. En het was ook heel ontroepend en vaak geestig. Volgens mijn geliefde kwamen er soms stiekem verpleegsters luisteren, terwijl ze deden alsof ze een prullenbak moesten verwisselen. Een van hen zei: jij moet op televisie!”

Paradoxaal genoeg leerde ze tegelijk ook veel van een stilte retraite in Thailand. „Taal was voor mij ook een controlemechanisme; een middel om mensen op afstand te houden. Zonder taal kon ik niet vertellen wie ik was, de inhoud van

mijn werk niet overbrengen, mijn intelligentie niet etaleren. Ik leefde daar samen met een tiental vrouwen zonder dat we de ander met taal konden verleiden of wegblazen. Dan ga je op een meer primaire, naïeve manier communiceren en delen. Moesten we met z'n allen bij het ontbijt heel blij lachen om een kat die met een lepel speelde ofzo. Lief en puur, als kinderen bijna. Wie ik was en wat ik had gepresteerd deed er niet meer toe, dat was weg. Maar het mooie was: er bleef nog heel veel over."

Laat van je houden (ook al is dat eng)

„Als mijn vriend mij een complimentje maakt, bijvoorbeeld zegt dat ik mooi ben, denk ik meteen: ik moet mooi worden, nul!" 'Liefde ontvangen is vallen, denk ik', schrijft ze in haar boek. '[...] is heel even stoppen met denken: ik ben niet goed genoeg. Dat is eng.'

Aan naastenliefde wijdt ze vergelijkbare gedachten. 'Naastenliefde vind ik moeilijk om te krijgen, omdat ze niet verdiend hoeft te worden. Ik wil zweten, lijden en afgewezen worden.'

Ze scheldt op een Thaise monnik die haar helemaal niet kende, maar van wie ze toch voelde dat hij van haar hield. 'Mensen die onvoorwaardelijk van ons houden, vertrouwen we niet, daarom schieten we ze voor de zekerheid dood of nagelen we ze aan een kruis.'

Ze is niet gelovig, maar Jezus is wel een held van haar, net als Nelson Mandela en Kurt Vonnegut. Mensen die onvoorwaardelijk van ons houden, zien iets in ons dat we zelf niet zien, zegt ze, en dat maakt ons razend.

Zorg voor jezelf (ofwel: discipline is leuk)

Ze heeft nu een fantastische liefde en een ideale baby, „een soort *imaginary friend* die is gematerialiseerd". Maar vóór haar gelukkige wending was zelfhaat een belangrijke motor voor haar theaterwerk.

„Ik moest mijn allerlelijkste *shit* op toneel laten zien, en als het publiek dan zei: het is oké, mocht ik bestaan." In haar huis zat ze tot haar nek in de vieze onderbroeken, oude pizzadozen en uitgedrukte peuken. „Heel mijn leven schreeuwde: *fuck the system!* Maar ik denk nu dat je aan een opgeruimd bureau veel betere '*fuck the system*'-stukken kan schrijven."

Ze heeft, als gevolg van haar tikje anarchistische, anti-autoritaire jeugd, lang geworsteld voor ze zich iets van discipline eigen had gemaakt. „En nog steeds denk ik, als ik een afwas doe: wauw, kijk mij!" Misschien dat die jeugd, waarin ze nooit heeft hoeven vechten, wel leidde tot een verlate puberteit waarin ze vooral met zichzelf vocht. „Die gedachte heb ik ge-

leend van Lars von Trier. Dat je, als je niet met je ouders kan strijden, een soort woedende vader internaliseert."

Een beetje zelfdeconstructief was het wel, „ja, het had wel een vleugje Amy Winehouse en Kurt Cobain. Dat idee van: ik moet hier staan, anders spring ik van het dak! Maar hé, dat heeft *fucking* goeie stukken opgeleverd. Die worsteling met mezelf en het theater was hard en spannend. Na de geboorte van mijn dochter schrok ik soms wel wakker: nu krijg ik nooit meer een vijfsterrenrecensie! Maar als ik moet kiezen: voortaan altijd twee of drie sterren maar gelukkig, of vijf en ongelukkig, kies ik toch echt voor het eerste. Ik heb nu twee mensen thuis zitten die mij supergaaf vinden, dat helpt. Maar wie weet valt het mee. Zelfbeheersing sluit integriteit niet uit. Misschien ben ik nu meer een Nick Cave dan een Kurt Cobain: evenwichtiger, maar niet minder kunstenaar. En eerlijk gezegd heb ik best wel zin om me weer eens lekker kwaad te maken. Misschien bij mijn volgende voorstelling, *Wij*, over ons wij-gevoel."

Meer is meer

Uit haar boek: 'Hoe meer liefde je opmerkt, hoe meer je opmerkt. Hoe meer je voelt, hoe meer je geeft, hoe meer je geeft, hoe meer je krijgt, hoe meer je krijgt, hoe meer je opmerkt'. Enzovoort. Ze wil maar zeggen: als je je ervoor openstelt, merk je leuke dingen op, en die maken jou als mens ook weer leuker.

„Ik vind het altijd leuk als mensen die ook hard en sarcastisch zouden kunnen zijn, en dus wel over die hersencapaciteit beschikken, er toch voor kiezen dat niet te doen. Als je alleen maar lief en goeiig bent is het makkelijk, dan kun je niet anders. Maar als je een klootzak zou kunnen zijn maar je besluit het goede te doen, is dat veel overtuigender. In die opwaartse spiraal wil ik de lezer zien te krijgen."

Het boek *Liefhebben* verschijnt op 10/2. 14/2 speelt Van Dolron *Liefhebben* in de Kleine Komedie. Inl: lauravandolron.com

CV

Van Dolron

Van Dolron (1976) is 'stand up'-filosoof. Ze won de Charlotte Köhlerprijs voor theater-talent (2007) en de Erik Vos Prijs voor jonge regisseurs (2008) en was verbonden aan het Nationale Toneel.

Laura van Dolron: „Ik heb nu twee mensen thuis zitten die mij supergaaf vinden, dat helpt.“